

Ольга Ярошенко,
*доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України,
головний науковий співробітник,
Інститут вищої освіти НАПН України*

ІННОВАЦІЇ У КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Деякі дослідники тлумачать інновацію як кінцевий результат інноваційної діяльності. Керуючись концепцією діяльності людини, ми не поділяємо цю думку і трактуємо інновацію як нововведення, що суттєво покращує або змінює існуючі процеси, продукти чи підходи до діяльності. Основну мету упровадження інновацій вбачаємо у підвищенні ефективності надання освітніх послуг. Для освітнього процесу інновації – це нововведення, що поліпшують, формування ключових компетентностей, оптимізують чи істотно змінюють викладання і навчання.

Великий тлумачний словник сучасної української мови трактує модернізацію як дію, результатом якої є «зміна, удосконалення відповідно до сучасних вимог» [1, с. 683]. Таким чином модернізація є процесом, перебіг якого потребує запровадження інновацій задля досягнення прогнозованого результату. А це означає, що модернізація освітнього процесу можлива лише за наявності інновацій, що стосуються змісту, методики, способів і засобів викладання і навчання у закладі вищої освіти.

Освітні інновації – це «процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються

показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану» [2, с. 13].

Багатомірність модернізації дозволяє одночасно поєднувати в освітньому процесі кілька інновацій. Від цього залежить масштабність інноваційного процесу. За охопленням його складників розрізняємо універсальні і локальні освітні інновації. Універсальні охоплюють весь або значну частину освітнього процесу з підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою за конкретною спеціальністю. Локальні стосуються одного з аспектів освітнього процесу у закладі вищої освіти. До прикладу, така освітня інновація, як дуальна форма здобуття вищої освіти, якою врешті решт на законодавчому рівні [3] доповнено перелік форм здобуття вищої освіти, належить до універсальних, оскільки вона стосується всіх складників освітнього процесу та ще й має двоскладове освітнє середовище (академічне та виробниче). Формувальне оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти (проводиться вербально з метою встановити здобувачам вищої освіти конструктивний зворотний зв'язок навчального поступу з досягнутими результатами та вчасно скоригувати індивідуальну освітню траєкторію) стосується конкретного структурного компонента освітнього процесу – контрольно-оцінювального. Тому формувальне оцінювання є локальною інновацією. Безперечно, за обсягом підготовки та процесуального втілення універсальні й локальні освітні інновації відрізняються.

Модернізаційні процеси пролонговані в часі, і це дозволяє здійснювати поетапне упровадження в освітній процес тієї чи іншої інновації. На підставі проведеного дослідження нами встановлено такі її основні етапи: «поява інновації → імплементація інновації в освітній процес → продуктивна інноваційна діяльність з реалізації

інновації → набуття інновацією статусу звичної діяльності, /явища → поява нової інновації [4, с. 7].

Створення нових чи запозичення з передової вітчизняної та зарубіжної практики освітніх інновацій продуктивно позначається на результативності освітнього процесу. Однак ризик упровадження освітніх інновацій криється у модернізаційних перетвореннях, нав'язаних директивними документами, вказівками керівництва закладу вищої освіти тощо. За такого підходу імплементація інновації в освітній процес як результат модернізації приречена на невдачу. Щоб уникнути цього, слід зважати на особистісні цінності освітньої інновації для суб'єктів освітнього процесу – викладачів і здобувачів вищої освіти. Тобто, інноваційна освітня діяльність, до якої вони залучені, потребує від них прояву високого рівня готовності до інноваційної діяльності.

Під впливом умов сьогодення зростає потреба у формуванні готовності здобувачів вищої освіти і викладачів до інноваційної діяльності. Попри незаперечну вагомість освітніх інновацій не слід протиставляти їх традиціям, а тим паче ігнорувати останніми. У їхньому раціональному поєднанні криється запорука модернізації вищої освіти в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни за рахунок упровадження освітніх інновацій, які з'являються внаслідок науково-педагогічної діяльності викладачів чи запроваджуються із вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду і мають усі перспективи суттєво покращити освітній процес, забезпечивши належну якість вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад, і голов, ред. В. Т. Бусел.— К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005.— 1728 с. <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000989>
2. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12-28. http://eprints.zu.edu.ua/13706/1/Innovatsii_v_osviti.pdf
3. Про вищу освіту : Закон України від 18.12.2019 № 392-IX. Ст. 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Ярошенко Ольга, Деркач Тетяна. Інноваційна освітня діяльність університетіві її трансформація в умовах інтеграції / Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки, 2025. № 1. С. 5–10. <https://new.ejournal.cdu.edu.ua/pedagogics/index>